

ΟΙ ΦΤΩΧΟΙ ΣΩΖΟΥΝ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ (Ιούλιος 2005)

Συγγραφέας: JOSEPH STIGLITZ

Ο Βρετανός πρωθυπουργός Τόνι Μπλερ αναμένεται να υποσχεθεί στη Συνοδό του G 8 που θα πραγματοποιηθεί στη Σκωτία -στην οποία θα προεδρεύσει από τις 6 έως τις 8 Ιουλίου- ότι οι πλουσιότερες χώρες του κόσμου θα επικεντρώσουν την προσοχή τους στη λύση δυο εκ των μεγαλύτερων προβλημάτων στον πλανήτη: τη φτώχεια στον Τρίτο Κόσμο και το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Για πολύ καιρό φαινόταν ότι η λύση του ενός προβλήματος θα αντιστρατευόταν στην επίλυση του άλλου. Ο αναπτυσσόμενος κόσμος είναι κατανοητό να μη θέλει να θυσιάσει την ανάπτυξή του για το παγκόσμιο «καλό», ειδικά όταν οι ΗΠΑ, η πλουσιότερη χώρα στον κόσμο, δεν φαίνονται διατεθειμένες να θυσιάσουν ούτε λίγη από την πολυτέλεια στο επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού τους.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες με επικεφαλής την Παπούα Νέα Γουινέα και την Κόστα Ρίκα υποβάλλουν τώρα μια καινοτόμο πρόταση που υπόσχεται όχι μόνο να περιοριστούν οι εκπομπές που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου αλλά πως αυτό μπορεί να γίνει με τέτοιο τρόπο που να οδηγήσει στην ανάπτυξή τους. Οι αναπτυσσόμενες χώρες προσφέρουν εδώ και καιρό μια σημαντική υπηρεσία στον πλανήτη: Προστατεύουν το περιβάλλον. Τα τροπικά δάση τους αποτελούν καταφύγιο για πολλές μορφές ζωής, μειώνοντας ταυτόχρονα τα επίπεδα του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα.

Συμμετείχα στον δημόσιο διάλογο για τις κλιματολογικές αλλαγές στα μέσα της δεκαετίας του '90. Εκεί εξετάσαμε τα επιστημονικά στοιχεία αναφορικά με το πόσο μεγάλες είναι οι αυξήσεις στις εκπομπές αερίων που οδηγούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, καθώς και τις οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες που το φαινόμενο αυτό δημιουργεί. Από τότε υπήρχαν ήδη εντυπωσιακά στοιχεία που έδειχναν ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα, το οποίο έπρεπε να αντιμετωπιστεί. Έκτοτε νέα στοιχεία -όπως το ότι λειώνουν οι πάγοι- ενισχύουν τα ευρήματα αυτά. Περίπου το ένα τέταρτο όλων των εκπομπών που οδηγούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου προέρχεται από αλλαγές που συμβαίνουν στο έδαφος, κυρίως από την καταστροφή των δασών. Πρόκειται για καταστροφή που συγκρίνεται με αυτή που προκαλούν οι

εκπομπές καυσαερίων από τις ΗΠΑ (οι ΗΠΑ είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη «συνεισφορά» στο φαινόμενο του θερμοκηπίου στον κόσμο). Διατηρώντας τα δάση, οι τροπικές χώρες παρέχουν μια ανεκτίμητη υπηρεσία στον πλανήτη. Η υπηρεσία αυτή δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο δημιούργησε νέες αγορές στις οποίες διαπραγματεύονται οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Εμπορίας Εκπομπών (ETS). Στα σημερινά επίπεδα τιμών στα οποία διαπραγματεύονται τα επίπεδα του διοξειδίου του άνθρακα, η αξία της μείωσης των εκπομπών αυτών από τα τροπικά δάση είναι πιθανότατα ίση ή μεγαλύτερη από το ποσό της διεθνούς βοήθειας που παρέχεται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην πραγματικότητα, οι φτωχές χώρες είναι εκείνες που βοηθούν τις πλούσιες.

Η προστασία των μορφών ζωής και η σταθερότητα του κλίματος αποτελούν παγκόσμια αγαθά. Τα οφέλη από την προστασία του πλανήτη είναι πολύ μεγαλύτερα από τα κέρδη που προσφέρει η εκμετάλλευση μιας χώρας, όπως είναι η Παπούα Νέα Γουινέα. Η κυβέρνηση της χώρας αυτής θα ήθελε να κάνει το σωστό, να διατηρήσει το φυσικό της κεφάλαιο για τις μελλοντικές γενεές. Όμως αξιωματούχοι στις χώρες αυτές πιστεύουν ότι μπορεί να μην έχουν άλλη επιλογή.

Στο Κιότο έγινε (για μια σειρά από λόγους) ένα μεγάλο λάθος. Ενώ οι χώρες μπορούν να αποζημιώνονται όταν κάνουν αναδάσωση, δεν μπορούν να αποζημιώνονται όταν αποτρέπουν την αποψίλωση των δασών. Επομένως χώρες όπως η Παπούα Νέα Γουινέα κερδίζουν εάν κόψουν πρώτα τα κωνοφόρα δέντρα τους και έπειτα προχωρήσουν σε αναδάσωση. Αυτό είναι όμως παράλογο. Οι χώρες αυτές θα έπρεπε να έχουν κίνητρα να διατηρούν τα δάση τους. Υπάρχουν όπως πάντα διάφορα ζητήματα που πρέπει να λυθούν, όπως είναι η παρακολούθηση και η μέτρηση, αλλά σε αυτό μπορεί να βοηθήσει η σύγχρονη τεχνολογία. Το λιγότερο που μπορεί να γίνει είναι αγορές, όπως

ς το ETS, να βοηθούν χώρες να κερδίζουν από τον περιορισμό της αποψίλωσης δασών.

Χωρίς την ύπαρξη ενός τέτοιου προγράμματος, δυστυχώς οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν ούτε τα μέσα ούτε τα κίνητρα για να προστατέψουν τους φυσικούς πόρους. Περίπου 2,7 δις άνθρωποι ζουν σε πάνω από 60 αναπτυσσόμενες χώρες όπου

βρίσκονται τα τροπικά δάση. Σήμερα το μόνο που μπορούν να κάνουν για να επιβιώσουν είναι να κόβουν τα δέντρα στα δάση αυτά, παρά το γεγονός ότι κερδίζουν μόλις το 5% της τελικής τιμής πώλησης των προϊόντων ξυλείας.

Κάποιοι πρότειναν να περιμένουμε να αντιμετωπίσουμε το θέμα αυτό μέχρι το 2012, χρονιά που αναμένεται να μπει σε εφαρμογή το ανανεωμένο Πρωτόκολλο. Μπορούμε όμως στην πραγματικότητα να περιμένουμε; Με τους ρυθμούς που συντελείται η αποψίλωση των δασών μόνο στη Βραζιλία και την Ινδονησία χάνεται το όφελος περίπου από το 80% των περιορισμών στις εκπομπές που συμφωνήθηκε στο Κιότο.

Το να αποζημιώνονται οι αναπτυσσόμενες χώρες επειδή προσφέρουν αυτές τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες είναι ένας τρόπος αύξησης της οικονομικής βοήθειας. Από μια παγκόσμια σκοπιά, η καλύτερη διαχείριση πόρων είναι να διατηρηθούν τα τροπικά δάση αναλλοίωτα, κάτι που είναι δυνατό ακόμη και με προγραμματισμένη υλοτομία. Αυτή είναι μια πρωτοβουλία που μπορούν να αναλάβουν όλες οι χώρες. Η πρωτοβουλία αυτή μπορεί να ενώσει τις πλούσιες και τις φτωχές χώρες, αλλά και όσες χώρες ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος και όσες αποζητούν την ανάπτυξη. Οι ηγέτες του G-8 πρέπει να ακούσουν το κάλεσμα αυτό.

Το παρόν άρθρο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» το Σαββατοκύριακο, 25-26 Ιουνίου 2005, σ. 33.11.